(8h)

Sisu. Lhk.

1. Koolitöö põhimomendid 3-5
2. Mida vajab õpetaja oma tulevases kutsetöös 5-6
3. Õpetuse sihid ja ülesanded 6-7
4. Õpetuse materiaalsed ja formaalsed sihid 8
5. Õpetuse mater. ja form. sihtide põhjendus. 8
6. Õpetuse mater. ülesanded: oskused ja teadmused . . 9
7. Õpetuse tegurid 9-10
8. Tähtsamaid nõudeid õpetuse kohta. 10-11
9. Õpetus kunstilise, teaduslikult põhjendatud ja kõbliise tegevusena 11-12
10. Määrata isetegevuse põhitunnused. 13
11. Millised töövõtted ja-momendid võimaldavad isetegevust 13-14

64-116-4

PEDAGOOGIKA ARHIIVMUUSEUM K 2285

2285

2. PEM 2285
V 371.075

12. Ergu tegevuse skeem välisärrituse mõjul 14
13. Psüühhilised protsessid vaimsel tegevusel 15
14. Metoodiline üksus 15-17
15. Õppeastmed ja töövõtted üksikul astmeil 17-20
16. Õppeküsimus 20-22
17. Õpilase küsimus 22-24
18. Kuidas võiks otstarbekohaselt kasutada vaba õppejuttu 24-25
19. Vaikne töötamine kaudse õpetusena 26-28
20. Didaktilisi põhinõudeid 28-29
21. Üldõpetuse metoodika 29-31

Koolitöö põhimomendid. 5. IX 29.

Koolitöös on kolm põhimomenti: 1) õpetus, 2) kasvatus ja 3) haridus.

1. Õpetus.

Eesmärk: anda õpilasele noorele tarvilikke teadmusi ja oskusi. Õpetusel on kolm tegurit: õpetaja, õpilane ja õppeaine. Viimane iseloomustab eriti õpetust. Ka iseõppimisel ei puudu need tegurid; siis on õpetajaks raamatu autor. Õpetuskohaks on eeskätt kool.

2. Kasvatus.

Eesmärk: arendada kasvandikku kehaliselt, vaimliselt ja hingeliselt teovõimsaks isiksuseks ja väärtuslikuks

ühiskonna liikmeks. Kasvatusel on vaid kaks tegurit: kasvataja ja kasvandik. Kasvatusel õpetaja mõjub õpilasse vahetult, kuna õpetusel on nende vahel õppeaine, mis kasvataja ja kasvandiku psüühi ühendab. Kasvatus toimub kodus ja koolis.

9.IX29. ## 3. Haridus.

Eesmärk: teha kättesaadavaks kultuurvarad inimesele, neid säilitada, edasi anda ja sigitada. Hariduse omandamine kestab surmani.

10.IX29. ## 4. Õpetuse, kasvatuse ja hariduse skemaatiline kujutus.

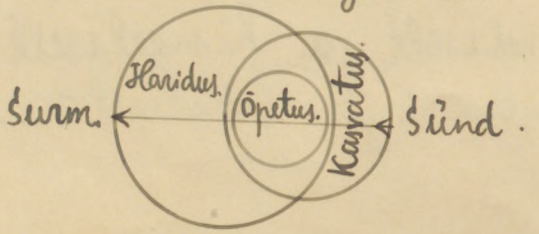

Mida õpetaja vajab oma tulevases kutsetöös?

1. Kasvatuse ja õpetuse sihtide ja ülesannete teadmist, mis võetud praegusaja kultuurist ja filosoofiast.

2. Teadmusi kasvatustöö üldiste aluste kohta, millised on koondatud kasvatusteadusse – pedagoogika (kreeka keeles pais-agèin)

3. Teadmusi õpetustöö põhimõtete kohta, mis on koondatud õpetusteadusse – didaktika (kreeka k. didàskein. Didaktika rajaja oli Comenius 1592-1670. Tema tähtsam teos on „Didactica Magna.")

4. Eriti lapse psühholoogia tundmist.

5. Õpetaja peab tundma üksikute ainete metoodikat ja teadma õpetatavate

ainete sisu.

6. Õpetaja peab olema teadlik kooli korralduse- ja koolipoliitilisis küsimusis.

7. Õpetaja teadku ka pedagoogika ajalugu.

Õpetuse sihid ja ülesanded.

„Algkooli teine tähtis ülesanne on anda lastele püsivaid oskusi ja teadmusi, mida vajab iga kodanik demokraatliku ühiskonna väärtuslikku liikmena. Kõik, mida algkoolis õpetatakse, peab andma lastele elamusi, isetegevat tööd nende meeltele, vaimule, käele, reeglele. Ainevalik peab sündima kõigepäält psühholoogilisel alusel, lapse arenemise ja tema huvide kohaselt. Ettemuttamisest

lapse loomulikus arenemiskäigus ja aine-ga ülekoormamisest tuleb tõsiselt hoi-duda: see takistaks lapse kehaliste ja vaimsete jõudude arenemist ja teadmis-te ja oskuste muutmist kindlaks ja pü-sivaks vaimuvaraks!

Õpetuse eesmärgid.

1. Mõistuslikkuse omaduse arenemine: mulle teritamine, tähelepanu, vaatlusvõime ja mälu arendamine, fantaasia arenda-mine ja rikastamine, mõistete loomine jne.

2. Tundeliste omaduste arendami-ne elamuste kaudu.

3. Tahteliste omaduste arendami-ne, mis on mõistuslikkuse ja tunde-liste omaduste paratamatu tagajärg.

12.IX29.

Õpetuse materiaalsed ja formaalsed sihid.

1. Materiaalsed: teadmused ja oskused.

2. Formaalsed: 1) võimete ja jõudude kasvatamine (meelte teritamine, vaatlusvõime kasvatamine, mõtlemis-, abstraktsiooni- ja kombineerimisvõime arendamine, fantaasia äratamine).

2) Hingeliste jõudude kasvatamine ja arendamine (huvi, tahe, tähelepanu).

Õpetuse materiaalsete ja formaalsete sihtide põhjendus.

1. Kultuurelu tundmine.

2. Võime kohaneda uutele kultuurelu nähetele.

Õpetuse materiaalsed ülesanded: oskused ja teadmused. 17.IX 29.

1. Oskuste ja teadmuste ajaloost.
2. Oskused ja teadmused psühholoogilisest küljest: a) aktiivsus, b) kiirus, täpsus, d) oskuste ja teadmuste suhe, e) oskuste subjektiivsus.
3. Oskuste ja teadmuste väärtus õpetuses.

Õpetuse tegurid.

1. Õpetuse kolm tegurit (õpetaja, õpilane ja õppeaine).
2. Nende kolme teguri tegevusroht: 1) kultuurelu ja loodus (harid. alam kiht), 2) kodu (harid. keskmine kiht) ja 3) kool (harid. kõrgem kiht).

3. Õpetuse iseloomustavam tegur — õppeaine ja selle valiku alused:
1) õpilase vaimlised omadused (vaimuand, kalduvused),
2) õpilase arenemine,
3) üldine olukord- eluligidus.

4. Nõue nende kolme teguri kohta.

19. IX 29. Reastada koolisõpitavad oskused raskuse järjekorras, alates kõige lihtsamast.

1. Võimlemine. 2. Käsitöö. 4. Laulmine. 3. Joonistamine. 5. Lugemine. 6. Kirjutamine. 7. Noodistlaulmine. 8. Päästarvutus ja 9. Võõba kõne.

23. IX 29. Tähtsamaid nõudeid õpetuse kohta.

1. Õpetus peab: 1) võimaldama isetegevust,
2) olema huvitav,

3) pakkuma damusi,

4) vastama õpilase arenemist, ranadust, kalduvusi, huvi jne.

5) andma apperteptsiooni algeid ja võimaldama apperteptsiooni protsessi.

2. Õpetus ei tohi: 1) olla paljas teadmuste edasiandmine,

2) äratada naiivset arusaamist,

3) jätta õpilast passiivseks.

Õpetus kunstilise, teaduslikult põhjendatud ja kõikliku tegevusena. 24.11.29.

1. Õpetus kunstilise tegevusena.

1) Kasvatus teeniva kunstina.

2) Õpetuskunsti iseloom (puha, tõsine, rõõmus, vaba).

3) Õpetuskunsti erinevusi teisist kunstest:

a) puudub võimalus oma tahtmise ja meelevalu järgi töötada,

b) õpetuskunst olgu rajatud kindlale teaduslikule alusele.

2. Õpetus teaduslikult põhjendatud tegevusena.

1) Õpetuse eesmärk (teaduslikult määratud).

2) Õpilase arenemiskäik (psühholoogiliselt õieti juhitud).

3) Välismaailma mõju lapsesse (uurimiseks).

3. Õpetus kõlbelise tegevusena.

1) Õpetamise algmotiivid: armastus ja kaastundmus.

2) Teisi kõlblisi omadusi (kohusetunne, hoolsus, eneseohverdus jt.)

4. Nõudeid õpetaja kohta:

kunstnik, teadlane ja kõlbeline isik.

Määrata isetegevuse põhitunnused.

Isetegevuse põhitunnuseid on:

1. Aktiviteet – töötamine arusaamisega, algatus ei tule tärel määral õpilasest, vaid õpetalt, abinõud on kättejuhatatud.

2. Spontaniteet – vaba, õpilase sisemast mõjutatud tegevus: enese püstitatud eesmärgid, enese valitud abinõud.

3. Töö elamus.

Millised töövõtted ja-momendid võimaldavad isetegevust? 26.IX 29.

1. Vaba ainevalik mõningais õppeaineis: a) kirjandite kirjutamisel,
b) joonistamisel,

c) käsitöös,
d) lugemises,
e) osalt maateaduses ja teisis õppeaineis, mui leidub rüllaldaselt materjaali.

2. Iseseisvus aine läbitöötamisel:

a) vaatlemisel,
b) läbitöötamisel,
c) väljendamisel.

3. Huvide vaba väljendus.

30.IX29.

Ergu tegevuse skeem välisärrituse mõjul.

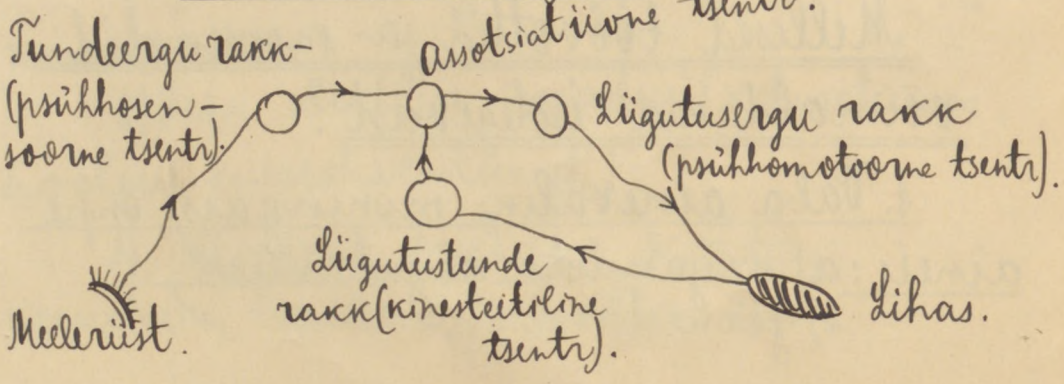

Psühhilised protsessid vaimsel tegevusel (vastavalt õpi. protsessile).

1. Vaatlus (tundmine – õpi. protsess).

2. Läbitöötamine (taju terviksus assotsiatiivses tsentris – õpi. protsess).

3. Väljendus (liigutus – õpi. protsess).

Õpetuse seisukohalt vaimsele protsessile tuleb veel juure kaks astet ja protsess kujuneb järgnevaks:

1. Sissejuhatus. 2. Vaatlus. 3. Läbitöötamine. 4. Väljendus. 5. Harjutamine.

Metoodiline üksus.

Põhjendus: õppeainet ei saa läbitöötada korraga, vaid osade kaupa. Metoodiline üksus jaotatakse veel alaüksusteks – õppeüksusteks. Aja-

järgi esimene kestab päev või paar, teine vaid üks õppetunni.

Näiteid metoodilisist-ja õppeülesisist algkooli I ja II klassis.

I kl.

Met. üksus – õun.

Õppeülesused – 1) vaatlus, 2) laul „Oi, oi õunu ilusaid, 3) lugemine „Helde süda", 4) õuna voolimine ja 5) arvutamine õuntega.

II kl.

Met. üksus – seened.

Õppeülesused – 1) seente vaatlemine ja vaba õppejutt, 2) kirjand „Kui ma seenele läksin", 3) lugemine „Ohmaga", 4) arvutamine seentega, 5) seente joonistamine ja 6) laulmine „Seene pulm".

Õppeatmed ja töövõtted üksikuil astmeil (formaal-astmed).

1. Sissejuhatus (häälestus, meeleolu loomine): 1) vaba õppejutt päevasündmusist, tähelepanekuist jne,
2) õpetaja jutustus,
3) ettekanne (laul, deklamatsioon — õpetajalt või õpilaselt),
4) vanasõnad ja mõistatused,
5) õpetaja juhatav seletus.

2. Vaatlus:

1) objekti näitamine kas loomulikul kujul või eriliste näitlikkuse abinõudena (pilt, topis, mudel);
2) katsed, mõõtmine, kaalumine;
3) lugemine,

EESTI PEDAGOOGIKA ARHIIVMUUSEUM
D ..... K 2285 .....

4) objekti üksikute osade vaatlus-analüüs,
5) õpperõõmud.

3. Käbitöötamine:

1) selgitamine (sõnad, mõisted, õige arusaamine sisust jne). See võib sündida õpetaja seotud väljendusena, õppevõõsimusena või õppejutuna;
2) loogiliste otsuste loomine ja nende väljatoomine;
3) õiged järeldused,
4) võrdlus,
5) assotsiatsioonide ja appertseptsioonide loomine,
6) tundeelamuste sissetoomine,
7) süntees,
8) tuntuga sidumine.

4. Väljendus: 3.X 29.

1) Keeleline: a) suuline – jutustus, deklamatsioon,

b) kirjalik – vabad kirjandid, kirjakud kokkuvõtted.

2) Käeline: joonistamine, voolimine, igasugune käsitöö.

3) Arvuline: ülesannete koostamine.

4) Kehaline: võimlemine.

5) Laulmine.

5. Harjutamine.

1) Keeleline: a) suuline – ümberjutustus, deklameerimise ja dramatiseerimise harjutamine, lugemine,

b) kirjalik – äranäirjutamine, grammati-

lised harjutused.

2) Käeline: joonistamine, voolimine jne tegevusena.

3) Kehaline: võimlemine tegevusena.

4) Laulmine tegevusena.

10.X29.

Õppeküsimus.

Õppeküsimuse hinnang praegusaja metoodikas.

1. Praegusaja metoodikud suhtuvad skeptiliselt küsimisse-kostmisse, kuna omal ajal seda peeti õpetuse krooniks, õpetuse päikeseks. Küsimis-kostmis meetod üksi ei lahenda õpetuse ülesandeid õpilase võimete arendamisel, sest küsimu-

sed on raskused ja sageli raskused kõlbmatud.

2. Küsimus takistab õpilase vaba väljendust, isetegevust, riisub tema omapära, veab ja lükkab õpilast temale tundmatule eesmärgile.

3. Küsimuse kaudu kantakse lapse vaimu võõrad mõtted.

4. Küsimused killustavad õppeaine küsimusiks ja vastusteks, takistades mõtete loomulikku arenemiskäiku.

5. Küsimusahelikkude produkt on see, et õpilase huvi ja mõtlemisvõime kaob. Ta mõtleb vaid siis, kui teda küsimuste kaudu veetakse.

6. Aga õigel kohal ja õieti esitatud õppeküsimus arendab aktiivsust, ka ei puudu tunde- ja tahteelu momendid.

Millal ja millise eesmärgiga tarvitatakse õppeküsimust?

1. Õpetuse eel: mujutlusvõime tundmaõppimiseks, huvi äratamiseks õppeaine vastu.

2. Õpetuse ajal: läbitöötamise abinõuna, vastuse leidmiseks, tulemuste avaldamiseks.

3. Õpetuse järel: teadmuste kontrollimiseks.

17. X 29.

Õpilase küsimus.

1. Õpilase küsimuse otstarve.
2. Õpilase küsimuse tähtsus:
   1) passiivsel õppeviisil,
   2) aktiivsel õppeviisil: a) rahuldab lapsele omast küsimustungi,
      b) teeb õpetuse loomulikuks ja võõmsaks,

d) võimaldab lapse huvide tundmist.

3. Õpilase küsimuse koht.

4. Nõudeid õpilase küsimuse kohta:

a) arendada õpilase küsimustungi,

b) tuleb hoiduda ka tühiste küsimuste alahindamisest,

d) vastata õpilasele otsekoheselt.

5. Õpilase küsimuse kasvatuslik väärtus.

6. Õpilase küsimuse kolm kuju (endale, kaasõpilasile, õpetajale).

7. Õpilase küsimus vaidlusvormina.

8. Õpilase küsimuse õpetajale.

9. Õpilase küsimuse alad ja piirid.

Kuidas kasutada otstarbekohaselt õpilase küsimust?

1. Lähtekohana aine käsitlusel.

2. Läbitöötamise ja süvendamise abinõuna: a) emakeeles,
b) vaatlustel,
d) oskuste õpetamisel.

3. Õpilastevahelistel vaidlustel.

4. Läbitöötamisel tekkinud arusaamatuste selgitamiseks.

5. Võõrkeele õpetamisel: a) õpilaste harjutuseks ja b) õpetajale uue selgitamiseks.

21.X29.

Kuidas võiks otstarbekohaselt kasutada vaba õppejuttu?

1. Vaba õppejuttu saab kasutada õpilaste tähelepanekute, kogemuste, elamuste ja mälestuste esiletoomisel:

a) kodulooliste vaatluste üldõpetuse teemi puhul;

b) emakeele-luuletuste ja lugemispalade läbitöötamisel;

d) looduslooss – tähelepanekutel looduses ja vaatlustel klassis;

e) usu- ja kõlblusõpetuses;

f) maateaduses.

2. Õpilase küsimus võib olla tõukeks vaba õppejutu arendamisel.

3. Vaba õppejutt ei tohi kalduda kõrvale käsitlusel olevast teemist.

4. Klassis valitsegu vaba õppejutu ajal kindel kord.

28.X29.

Vaikne töötamine kaudse õpetusena.

Millised puudused on vaikse töötamise puhul?

1. Häälega töötav rühm segab vaikselt töötavat rühma.
2. Õpetajal on raske tööd juhtida.

Millised paremused on samas töös siiski olemas?

1. Vaikne töötamine arendab aktiivset tähelepanu palju suuremal määral kui koostöötamine. Ja seda ei tule sugugi alahinnata. Elu ei ole sugugi vaikne. Töö ärides ja ametasutusis on täis igasuguseid hääli ja ärritusi — siin vajame tingimata aktiivset tähelepanu.
2. Ühel õpetajal on võimalik kahe ja koguni enama klassiga töötada.

3. Vaikne töötamine võimaldab isetegevuse rakendamist.

Kus on vaikne töötamine siiski tarvilik?

1. Erinevate võimetega õpilaste puhul.
2. Vähese õpilaste arvu juures.
3. Kui koos töötavad mitme õppeaasta lapsed.

Kuidas vaikse töötamise väärtust suurendada?

1. Anda vaikselt töötavale rühmale enam mehhaanilist tööd, mis tähelepanu jaotamist võimaldab.
2. Vaikselt töötavale rühmale anda töö, mis õpilaste tähelepanu ei lase kõrvale kalduda.

Hinnang: vaikne töötamine pole mingi hädaabinõu, vaid tal on omad õpetuslikud ja kasvatuslikud väärtused nagu igal teisel õpetuse võttel.

29.X29. Didaktilisi põhinõudeid.

(Täiendusena päätükile „Nõudeid õpetuse kohta" lhk. 10).

1. Ole huvitatud oma tööst ja ela kaasa sellele, siis suudad äratada huvi ka õpilasis.

2. Püüa loov olla oma töös, tunnes igasse korduvassegi tundi midagi uut töösisus ja-võtetes.

3. Ühelegi tunnile ei tohi minna ilma tõsise ja mitmekülgse ettevalmistuseta tunni sihi, ainevaliku ja töökäigu suhtes.

4. Aine valikul peab hoolega silmas pidama lapsepärasust ja eluligidust.

5. Ehita õpetuskäik õigele psühholoogilisele ja loogilisele alusele.

6. Hoolitse järjekindlalt harjutus- ja kordamistöö eest, ilma milleta võib ka parim õppevüs jääda tagajärgedeta.

7. Õpetusel tuleb alati silmaspidada ka kasvatuslikke ülesandeid.

8. Ole eeskujulik oma töös.

9. Kõigi puuduste ja ebaõnnestuste põhjusi otsi kõigepäält iseendas.

VK
30.XI.29

Üldõpetuse metoodika. 21. XI 29.

Üldõpetuse olemus.

Üldõpetuses ei tehta kindlat tundide jaotust üksikute õppeainete alusel, vaid õppetöö keerleb õpilase kogemuste- ja huviringist valitud teemi ümber. Teem algab ko-

30.

1931. a

duloolise vaatlusega, millega lüüb läbi-töötamine ja oskuste harjutamine (lugemine, arvutamine jt). Lõviosa ajast langeb muidugi harjutamisele.

Üldõpetuse didaktiline ja psühholoogiline väärtus.

1. Ei killusta õppetööd. See on ka tähtis, sest laps tajub elunähtusi tervikuna.

2. Võimaldab eluligidast ainet valivat.

3. Arendab tähelepanu ja annab apperseptsiooni algeid.

3. Võimaldab mitmekülgset aine käsitlust (vaatlusel, harjutusel, kasutamisel).

4. Teeb loomulikuks oskuste õppimise.

5. Muudab õpetuse huvitavaks.

6. Tööd ei tarvitse lõpetada kella kõlina järgi.

Üldõpetuse väline korraldus.

1. Tunnikavas ei esine täpselt fikseeritud tunde, vaid üldõpetus. Aga piirema aja jooksul (nädal) on siiski ümbes õppekavas ettenähtud arv lugemis-, kirjutamis- jne. tunde.

2. Üldõpetuse olemusest tingituna on soovitav, et klassis töötaks üks õpetaja. Juhul, kui ühes klassis mitu õpetajat esineb, on tingimuseks, et nende vahel töökorralduse suhtes tihe kontakt valitseks.

Vt
30.XI.29

Taube Taube Taube

Schwein Schwein Schwein
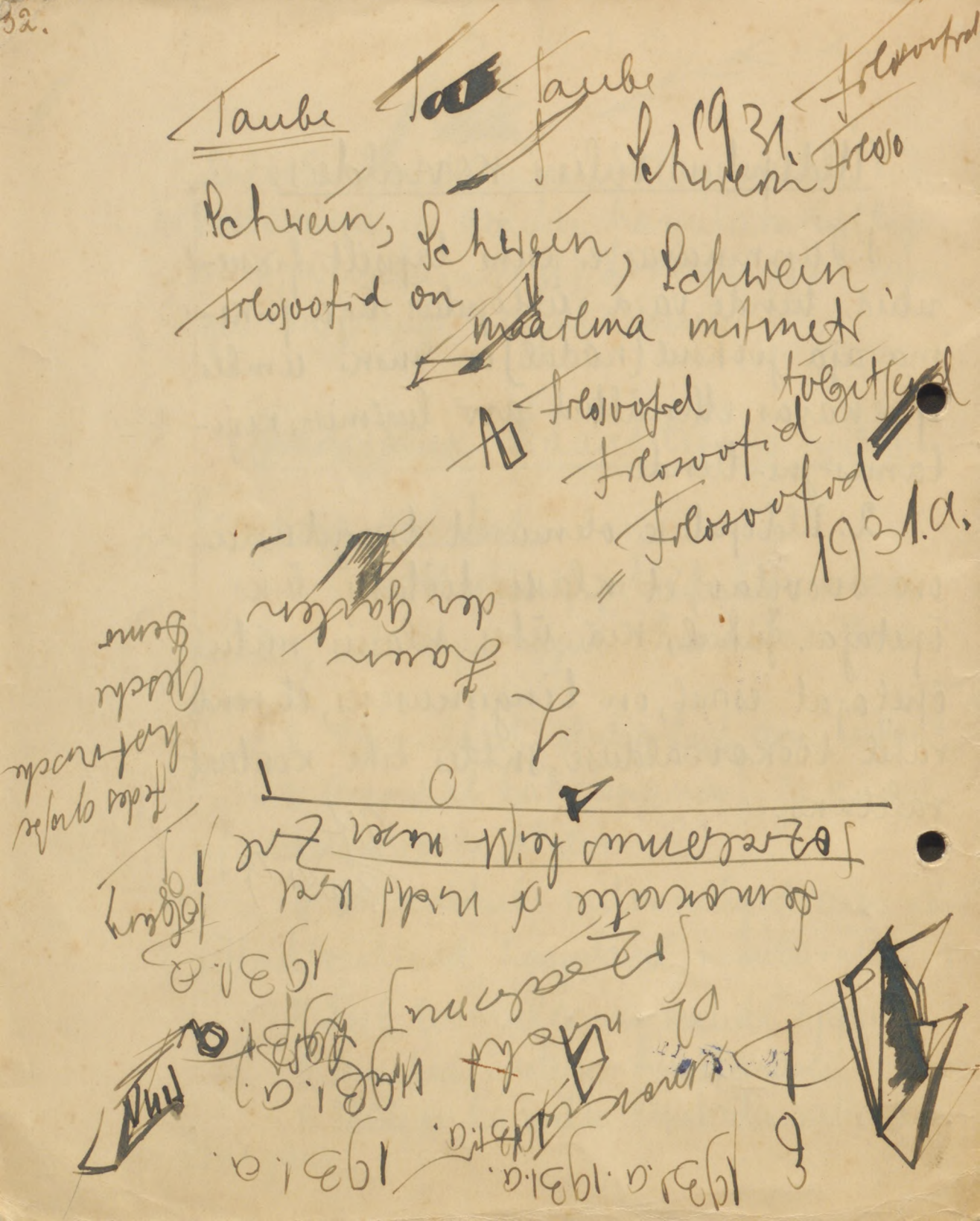
Schwein, Schwein, Schwein,